СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА — ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ЗАПОМОГОВИХ ТОВАРИСТВ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 173. — Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 26. липня, 1924. — VOL. XXXII. — No. 173. — Jersey City, N. J., Saturday, July 26, 1924. — THREE CENTS

Ла Фолет уже визначив свій виборчий комітет.

ВАШІНҐТОН, 24. липня. Сенатор Ла Фолет, кандидат американських поступовців на уряд президента Злучених Держав, уже зложив комітет, що має вести його передвиборчу агітацію.

Комітет складається з 11 людий. Визначне місце в комітеті займають соціялісти, через що комітет має виразну соціялістичну марку. Межи соціялістами є відомий соціялістичний провідник Морис Гилквит.

РАДІОВА ФОТОҐРАФІЯ ДЛЯ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ.

ВАШІНҐТОН, 24. липня. 1924. — Один фотоґрафічний підприємець предложив президентови Кулиджови плян получення радія та радіової фотоґрафії підчас його виборчої кампанії.

Радіо малоби пересилати голос, а радіова фотоґрафія малаби перекинути образок бесідника. Правда, образок не рухавбися, але й такий богато причинивбися до оживлення уяви слухачів.

НАРАДИ НАД КАМПАНІЄЮ ДЕМОКРАТІВ.

ДАРК ГАРБОР, 24. липня. — Дейвис, кандидат демократичної партії на уряд президента Злучених Держав, усе ще відбуває конференції для викінчення плянів своєї виборчої кампанії.

Коли йому предложено справу Ку-Клакс-Клена, Дейвис сейчас усунув справу з денного порядку, заявивши, що сю справу вирішила вже демократична конвенція в Ню Йорку. Він думає за неї навіть не згадувати в своїй передвиборчій кампанії.

ЮНІЇ КИДАЮТЬ ВИЗОВ РОБІТНИЧІЙ ЗЕЛІЗНИЧІЙ РАДІ.

ШИКАҐО, 24. липня. — Цілий ряд юній зелізничих робітників відмовилося зявитися на переслухане перед Зелізничою Робітничою Радою Злучених Держав у справі непорозуміння щодо робітничої заплати та других умов праці, яке вибухло межи робітниками та кількома зелізницями.

Рада склакала спеціяльне засідане, що робити з непослушними юніями.

НА ПОМІЧ ЛЕТУНАМ.

ВАШІНҐТОН, 24. липня. — Заряд американської воєнної фльоти вже вислав спеціяльний відділ контраторпедовців на північну частину Атлянтийського Океану, щоби супроводжати американських летунів, як вони будуть летіти здовж Ґренляндії та Лябрадору.

УЖЕ ЗВЕРНУЛИ ЧАСТИНУ ПОДАТКІВ.

ВАШІНҐТОН, 24. липня. — Федеральний скарб уже звернув досі 5 міліонів долярів, заплачених понад обовязуючий тепер податковий закон.

Се лишень одна третина надвижки, яка має бути звернена.

ЛІТНА СПЕКА.

ВАШІНҐТОН, 24. липня. — Місцеві уряди погоди доносять, що цілу західну, а ще більше полудневу полосу Злучених Держав навістила сильна літна спека.

В Бостоні приміром термометер піднявся до 90 степенів Фаренгайта, в Вашінґтоні до 92, в Ню Орлінс до 100, а в Оклагамі аж до 102 степенів.

Рівночасно зі спекою панувала страшна задуха, так, що богато людий шукало в ночи прохолоди на побережах та парках. Богато там і спало.

Засуха грозить поважно кукурузі й бавовні.

З ШИКАҐОВСЬКОГО ПРОЦЕСУ.

ШИКАҐО, Илинойс, 24. липня. — Нинішний день розправи проти Ловба та Ліопольда зійшов на переслухане свідків, доказуючих вбивство Френкса та вину обжалованих.

Переслухано 33 свідків, та предложено всякі кровавї памятки злочину. Оборона звичайно здержувалася від переслухання свідків прокуратории.

ПОЛІСМЕН НА СУДІ ЗА ВБИВСТВО ДИТИНИ.

НЮ ЙОРК, 24. липня. — Перед стейтовим судом в сьому місті стає поліцмен Гаролд Геґен, обжалований за постріление та вбитте 8-літного хлопця Льва Вісси.

Полісмен зі сльозами в очах казав судді, що він не виноватий.

ОБРАБУВАЛИ БАНК.

ВАНКУВЕР, Британійська Колумбія, 24. липня. — Трох бандитів напало в білий день на Канадійський Торговельний Банк та зрабувало з нього 19,000 долярів готівкою. Коли менаджер банку спротивлявся рабункови, один з розбишаків розбив йому голову.

ВІДКРИЛИ ІНДІЯНСЬКУ МУМІЮ.

САНТІЯҐО, Чіле, 24. липня. — Археольоґ Макс Уле відкрив коло міста Аріки старинну індіянську мумію, яка має що найменше 2,000 літ.

Мумія належала видно до індіянського племени Інкасів. Мумія роскрашена дуже гарно. Вона має лице вкрите глиною, а голову фальшивим волосем.

ПЛАНУЮТЬ ВОЗДУШНЕ ПОЛУЧЕННЄ МЕЖИ АМЕРИКОЮ ТА КИТАЄМ.

ВАШІНҐТОН, 24. липня. — Кількох американських летунів збирається перелетіти віддаль межи Ню Йорком та Пекіном, в Китаю, за 65 годин.

Сей осяг бувби важним кроком для заведення постійного воздушного получення межи Злученими Державами та Китаєм.

ПОГИБ ВІД КІТЛОМ.

Ню Йорк, 23. липня. — При усуванню великого кітла, якого вживано до вироблювання пари при будові одної школи, погиб машиніст Джан Гардинґ. Підчас усування кітла зломився стовп, що його підпирав і котел звалився цілою своєю вагою 10 тон на Гардінґа. Гардінґ погиб на місце по части від удару тягару, по части попарений окропом, який витікав з кітла. Робітники, які кинулися відкопувати нещасного віднесли тяжкі попарення на ногах.

ПРИЗНАЛАСЯ ДО ВБИЙСТВА ДИТИНИ.

Кемден, Ню Джерзі, 23. липня. — Елизабета Сорбер, 23-літна шпитальна доглядачка, призналася поліції, що вона задушила ново-народжену дитину пані Савидж. Доглядачка побачила, щодитина вродилася калікою, і тому вона запакувала немовля в валізку та вислала експресом до батька дитини. Експресова служба захотіла побачити, що є в валізці. Валізку відчинено, і в ній найдено трупа дитини, задушеної через брак воздуха. Доглядачку арештовано. Вона каже, що вона зробила це на власну руку та що ні мати ні батько дитини про се нічого не знали.

ВБИЙСТВО ПІДЧАС РЕЛІГІЙНОЇ ПРОЦЕСІЇ.

Ню Йорк, 24. липня. — Підчас католицької релігійної процесії, уладженої італійським звичаєм на вулиці, один італійський емігрант стрілив до другого та вбив його на місци. Вбитий лишень, що положив свою жертву на престолі, урядженім на вулиці, коли напасник стрідив до нього. Пострілений впав на очах соток мущин, жінок і дітий. Вбитий мав бути відомий злочинець. Мотивом убийства мала бути помста.

ЗМЕНШЕННЄ БЕЗРОБІТТЯ.

Шикаґо, Илинойс, 23. липня. — Національне бюро праці обчислює, що в послідним місяці було в Америці менче безробітних, як в передпослідним.

СПІВОМ ДОБУВ СОБІ ПОМИЛУВАННЯ.

Філаделфія, Па. 24. липня.— Зі стейтової тюрми сього стейту випущено на волю одного вязня, котрий сидів там за влом і мав ще відбувати три роки своєї кари. Випущено його на волю за те, що гарно відспівував на радіо зворушаючий кусок.

АВСТРАЛІЯ НЕ ХОЧЕ АМЕРИКАНСЬКОЇ ХУДОБИ.

Вашінґто, 24. липня. — З огляду на те, що привіз американської худоби до Австралії зростав за послідні роки застрашаючо скоро, австралійський уряд видав заборону дальшого дозволу американської худоби до Австралії. Притокою до заборони послужила послідна писково-ратична пощесть серед худоби в західних стейтах Злучених Держав.

УТОПЛЕННЄ.

Савтгемптон, Лонґ Айленд, 23 липня. — При тутешнім побережу потонув о. Генрі Шум сотрудник римо-кат. церкви св. Боніфатія в Бруклині. Його вхопили корчі і він став тонути. Теодор Мерфі, семинарист католицької семинарії, що був з ним у воді, пішов йому на поміч, але Шум вхопився його так сильно за шию, що Мерфі не лишень не вратував Шума, але й самий з ним потонув.

НОВИЙ КАБІНЕТ У ГРЕЦІЇ.

Атени, 24. липня. — На місце премієра Панастасіюса вступив премієр Софуліс, уродженець Македонії. Він самий в новім кабінетібу деміністром фльоти.

ЗНОВА ТОВПА ПРОТИ МУРИНІВ ВЯЗНІВ.

Спринґфілд, Илинойс, 22. липня. — Стейтовий губернатор Смол приказав 130 компанії стейтової міліції виїхати до міста Мавдис на охорону двох Муринів, заарештованих за вбитте одного 18-літного білого хлопця та тепер загрожиних товпою розярених білих.

ЦІКАВІ ІМЕНА.

Кларксберґ, Вест Верджінія, 22. липня. — Констаблеви Репсамови громадянинови сього міста, з якого походить демократичний кандидат Джан В. Дейвис, народилися нині близнята. він назвав їх в памятку кандидатів при сьогорічних виборах Кулиджем та Гел-енд Марія.

Кулиджем назвав він хлопця на памятку кандидатури Кулиджа, а Гел-енд Марія на памятку відомого оклику сьогорічного кандидата на заступника президента, ґенерала Доса. Коли сусіди казали йому, що Гелєнд Марія троха за „сильне сказано", батько сказав, що „републиканську", яка все витримає, навіть проклон за імя.

УКРАЇНСЬКА ҐАЗЕТА ПЕРЕМІНИЛА НАЗВУ.

„Січові вісти", офіціяльний орган „Січової організації в Америці" перемінив свою назву на „Січ".

Напрям часопису остає той самий, що був досі.

ДОВГІ ДОВГИ.

Англійський нарід платитиме 140 літ свої довги, в сумі 7,700.000 фунтів стер. Так заявив у свойому справозданні англ. секретар державного скарбу. Не штука платити довги у такій державі, де економічна кріза виявляється тим, що ціни на товари падуть!

ЛЕТИ ДОВКОЛА СВІТА.

Токіо, 24. липня. — Англійський летун Меклареп, що летить довкола світа, прибув нині до міста Петроплавска на Камчатці.

ЛЬОРД ЗА РОБІТНИЧИМ ПРЕМІЄРОМ.

Лондон, 24. липня. — В англійським парляменті велася оживлена дебата над загранично політикою теперішнього англійського уряду.

Проти Мекдонелда виступав остро колишний англійський міністер заграничних справ Ґрей, а за його політикою заступався ліберальний шляхтич Балфур.

ВИГЛЯДИ НА ЖНИВО В КАНАДІ.

Звіт збіжевого ринку в Вінніпеґу стверджує, що цего р. в цілій Канаді збір зменшиться о яких 100 міліонів бушлів в порівнанню з попереднім роком. Сегорічний збір мусить бути меншим від збору з попередного року тому, що сеї весни посів пшениці був менший 1 міліон акрів.

Майбутне зменшенне збору в Канаді вже вплинуло на зріст ціни на збіже. Треба надіятися що ціна буде йти в гору з кождим днем.

СТЕФАНИК ПО НІМЕЦЬКИ.

„Праґер Прессе" з 30 червня ц. р. містить оповідання Василя Стефаника п. з. „Лесева Фамілія" (айне Фаміліє). Переклад [illegible] Фльора Бек.

Лондонська конференція далі на мертвій точці.

ЛОНДОН, 24. липня. — Справа домагань банкирів щодо ґарантій їх позичок для Німеччини все ще не полагоджена.

Надії на полагодження покладають на конференцію банкового підкомітету, що заповів засідання на завтра рано.

В часописях появилися чутки, що французький премієр Еріо вступає вже більше бельгійському премієрови Теюнісови. Сей відбув нині конференцію з Ламонтом, представником американського банкирського дому Морґена.

Так званий судовий комітет зібрався нині на наради, на яких умовах запросити Німеччину на конференцію.

ПАРИСЬКІ ҐАЗЕТИ КРИТИКУЮТЬ ҐЮЗА.

ПАРИЖ, 24. липня. — Париські націоналістичні ґазети називають американського секретаря стейту слугою американських банкирів. Вони кажуть, що він приїхав на лондонську конференцію для охорони інтересів американських фінансистів.

КОРОЛЬ ПРИЙМАЄ АМЕРИКАНСЬКИХ ПРАВНИКІВ.

ЛОНДОН, 24. липня. — Англійський король приймав на своїм дворі на чаю американських правників, що тепер відвідують Англію.

Щоби піти на сю візиту, американські адвокати викупили в Лондоні всі цилиндри.

ПОТВЕРДЖУЮТЬ ВІСТКУ ПРО РОСПОЧАТТЄ ЖИДІВСЬКОЇ КОЛЬОНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ.

РИҐА, 24. липня. — Совєтський уряд почав уже свої експерименти (досвіди) над своїм мпляном рільничої кольонізації Жидів.

Декотрі з тих кольоній мають бути поміщені недалеко від жидівських осель, основаних ще царицею Катериною Другою. Мають вони бути здовж побережа Чорного Моря, а також на північній части Криму. Для сеї справи сотворено земельний фонд, котрий покищо складається з 300,000 акрів землі.

Большевицький уряд навязав уже переговори з жидівськими організаціями в Европі й Америці, щоби вони доставили рільничого наряддя та грошевої допомоги для сеї кольонізації. В заміну за сю допомогу большевицький уряд обіцює жидівським організаціям право удержувати в них своїх обсерваторів.

Жидівські круги Росії відносяться до пляну з певною мірою скептицизму (недовіря).

ТОРГУЮТЬ РОСІЙСЬКОЮ НАФТОЮ.

ТОКІО, 24. липня. — Японський кабінет міністрів уже виробив начерк умов згоди, які японський уряд предложить большевицьким урядови в Москві.

Після сього пляну Японці малиби домагатися від большевиків нафтових концесій в заміну за визнання большевицького уряду.

ХВАЛЯТЬ ПОСТУПИ ЖИДІВСЬКОЇ КОЛЬОНІЗАЦІЇ ПАЛЕСТИНИ.

ЛОНДОН, 24. липня. — Герберт Самуел, комісенер англійського уряду для Палестини, виступив на зборах так званого комітету акції Всесвітної Сіоністичної Організації зі заявою, що жидівська кольонізація Палестини робить значні поступи та що Жиди зробили вже богато для відбудовання справдішної жидівської держави.

БОЛЬШЕВИЦЬК АВАНТУРА В НІМЕЦЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ.

БЕРЛИН, 24. липня. — Німецькі комуністичні посли счинили нині в парляменті галасливу демонстрацію проти соціялістів.

Притокою до демонстрації була заборона большевицької ґазети гановерським міністром Носке, якого большевики ненавидять за його виступи проти большевицької революції, в якій погибли Роза Люксенбурґ та Карло Лібкнехт.

Демонстранти товкли віками своїх столів, били кулаками по лавках та кричали, поки не охрипли.

ВАЖНЕ МЕДИЧНЕ ВІДКРИТТЯ.

ПАРИЖ, 24. липня. — Др. Фріде, начальник шпиталя Милосердя, виступив нині перед медичним товариством з розясненнєм свого медичного відкриття, яке усуває млости та неприємне почування при пробудженню зі сну під ділиннєм хльороформу та других знечулюючих средств. Лік проти неприємного почування має бути дуже простий; хорий заживає по пробудженню дві пігулки сього ліку.

ПОКИДАЮТЬ ВИПРАВУ НА НАЙВИСШУ ГОРУ СВІТА.

ТІНҐРІ, ДЗОНҐ, Індія, 24. липня. — Англійська експедиція на Еверест, найвисший верх на землі, відбувши двотижневий відпочинок у горах, почала машерувати вже на долину.

ПОШКОДОВАНИЙ ПРОСИТЬ О ПОМИЛУВАННЄ РАБІВНИКА.

ПАРИЖ, 24. липня. — Американський банкир Шатак, котрий своїм свідоцтвом головно причинився до засуду на смерть французького вломника Альфонса Муре на смерть за обрабування родини банкира в Ню Йорку, вніс нині до президента французької републики прозьбу о помилуваннє засудженця. Банкир просить Думерґа, щоби він замінив кару смерти на досмертну вязницю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тил. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВИГЛЯДИ ЛОНДОНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Хоча лондонська конференція й являється виразним признанням невдачі дотеперішної аліянтської політики, мимо сього булоби предвчасно робити якінебудь заключення, що вона принесе рішучий зворот у Европі до кращого.

Що два головні подвижники сеї конференції, англійський премієр Мекдоналд та французький премієр Еріо, мають добрі наміри се зробити, про се свідчить їх минувшина. Однак, і вони політики, а в політиці люди хочуть зробити одно, а можуть зробити лишень друге.

Події кількох послідних місяців се найкраще показали. Вони показали, що ні Мекдоналд не є неподільним паном в Анґлії, ані Еріо не може диктувати всего по своїй волі в Франції. Мекдоналд є першим премієром у Анґлії, який не має за собою певної парляментарної більшости; він має за собою певних лишень одну третину голосів, і через те він може бути повалений кождої хвилі, і через те він мусить оглядатися не лишень на свою партію, але й на дві ворожі партії. Премієр Еріо, знова, хоча має за собою більшість парляменту, має за те проти себе дуже сильний настрій серед французької публичної опінії, яка ще й до тепер не дуже то довіряє Німцям, яка ще й тепер домагається від Німеччини надзвичайних ґарантій виконання обіцянок, яка ще й тепер думає, що французький баґнет се найліпша ґарантія проти Німеччини.

Через отсі умови ні Мекдоналд ні Еріо не можуть натискати на переведенне в життя тих засад межинародної політики, які вони вважають одиноким спасенням Европи. Помогти їм обом може лишень одна держава, яка має й досить політичного поважання і досить грошевого впливу, щоби подиктувати й анґлійським консерватам і французьким прихильникам політики Пуанкаре належиті умови. Сею державою є Америка. Хоча вона не бере офіціяльно участи в конференції, мимо сього доспіх конференції та відбудова Европи буде в першій мірі залежати від того, чи американські дипльомати, урядники та банкирі захочуть як слід поперти заходи Мекдоналда та Еріота.

ДЛЯ ОХОРОНИ ДІТИЙ

Межи ухвалами, які приняла послідна сесія конґресу підчас горячкових та побіжних праць перед своїм замкненнем перед літними феріями, може найважнійша була ухвала про діточу працю.

Після сьої ухвали конґрес мавби піддати стейтовим законодатним тілам проект додати до американської конституції нову, двайцяту вже поправку та дозволити нею конґресови ухвалювати закони про діточу працю. Ухвалювати закони про діточу працю мають лишень після дотеперішнього розуміння американської конституції, стейтові законодатні тіла, і власне се було причиною, що поодинокі стейти боялися заводити сей закон, показуючи, що другі його не завели, та що той, хто буде перший, прожене від себе просто всі фабрики, які вживають дітий.

Щоби яканебудь пропозиція стала частиною американської конституції сею дорогою, на се треба згоди кваліфікованої більшости стейтів, а саме їх трох четвертин. Значиться на се треба більшости в трийцять шість стейтах. Як се трудно, се показує історія власне отсего внесення. Досі лишень два стейти заявилися в сій справі. Стейт Арканзо заявився за правом конґресу видавати закони про діточу працю, а стейт Джорджія заявився проти сього права. Другі стейти „сидять низче трави, тихше води".

З якими трудностями бореться ся поступова міра, видно теж зі заяви Джорджії, якого вона відкинула внесок. За причину подано не те, що мовляв дітий не треба охороняти перед умовим, фізичним, і моральним занепадом через передвчасну працю у фабриці, але те, що мовляв права стейту не треба обмежати. В той спосіб визискувачі робітничих дітий заховалися за заслону народних прав. Що так вона, те видно з того, що Джорджія не має закону для охорони дітий, а за те має 89.000 фабричних дітий, себто одну пяту частину всеї дітвори в стейті в фабриках, і то на праці по 10 ба й більше годин. Які наслідки діточої праці у фабриці, се видно теж по Джорджії, де на 108.000 дітий у вікі від 7 до 13 літ 35.000 не вміє ні читати ні писати.

Лише належита добра воля федерального конґресу може стерти з лиця Америки такі пятна сорому.

ВАРШАВСЬКА КОМЕДІЯ.

Закони про „охорону" прав національних меншостей.— „Перше читанне". — У конституційній комісії. — Перша українська промова в польськім соймі. — Гідна постава українських послів. — Безвиглядна дурійка.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Перші дні місяця липня пройшли у варшавськім соймі під знаком „національного питання". Це були дуже бурхливі й напружені дні, які поставили до заступників „національних меншостей" і зосібна до українських послів незвичайно високі вимоги. Наші заступники з честю вийшли з цеї ситуації, й моральна перемога лишилась по їхнім боці.

Почалося з того, що дня 1. липня уряд нарешті вніс до сойму давно очікувані законопроекти про залагодженне язикового питання на „східних кресах". Проекти вироблялись **без участи представників нац. меншостей.** „Комісія 4ох", яка їх випрацьовувала, складалася з панів Ст. Ґрабского, д-ра Левенгерца, Е. Старчевского та Ст. Тугута. Ця достойна чвірка спромоглась аж на три проекти: про мову урядовання в державних і громадських установах, про мову урядовання в суді й про мову в шкільництві.

„Проекти ці внесено до сойму **злодійським способом:** Добре знаючи наперед, що представники національних меншостей гостро їх скритикують, маршалок сойму оголосив їх титули вже наприкінці засідання й зараз передав їх до конституційної комісії. Посли навіть не встигли гаразд уторпати, в чім тут річ, як справа вже була скінчена. й. „перше. читанне" вважалось відбутим.

Цим злодійським способом уряд, правда, уникнув того, щоби вже при першім читанні почались скандали. Але зовсім уникнути критики уродови не пощастило. На засіданнях комісії й потім на загальних зборах сойму представники нац. меншостей **жорстоко „рознесли" проекти,** виявивши їх правдивий зміст і вивівши на свіжу воду злочинні замисли польських завойовників.

Вже на першім засіданні конституційної комісії, що відбулось дня 3. липня, національні посли сказали з приводу цих проектів кілька правдивих слів. Український посол **Хруцький** заявив, що **предложені проекти являються роботою для осінньої сесії Союза Народів;** усі проекти разом — це напросто **провокація.** У такім самім дусі висловились посли білоруські (Тарашкевич) німецькі (Ута) й жидівські (Ґрінбаум).

Своєю увагою про „осінню сесію Союза Народів" посол Хруцький влучив Полякам прямісінько в око. Ні для кого не є таємницею, що Поляки заходились „розвязувати" національне питаннє виключно **під впливом останніх великих перемін в европейській політиці.** Анґлія Макдоналда ще з меншою прихильністю ставиться до Польщі, ніж Анґлія Болдвина та Анґлія Ллойд Джорджа. А нині до цеї біди ще прийшла друга: Франція Пенлеве-Еріо! А в осени Союз Народів буде рішати **питанне про східні границі Польщі.** Виникне питанне, що Польща зробила для анектованих країв, як вона там залагодила національні потреби непольської людности. Що вона покаже й хто її підтримає? Отож спеціяльно для цеї мети й випрацьовано ті куці закони, щоб було чим похвалитись і що показати...

Цю вовчу думку й вивів на свіжу воду пос. Хруцький.

Між иншим, підчас цього засідання стався дуже знаменний інцидент.

Жидівський посол **Ґрінбаум,** критикуючи внесені проекти, спеціяльно нарікав на те, що в них не узгляднено прав жидівської мови. „Цим самим, — сказав він, — нас засуджують на користуванне польською мовою й на ролю польонізаторів на сході. **Але ми не будемо провадити польонізаційної політики супроти Українців, які свого часу виказали стільки зрозуміння до жидівської справи—"**

Тут почувся вигук: **„Але на Україні вирізано сто пятьдесять тисяч Жидів!"**...

Нецікаво, що було далі й що відповів Ґрінбаум. Але цікаво, що цей вигук вийшов з уст старого й заслуженого **польського соціяліста Дашиньского.** Його, бачите, гризе, що Жиди — принаймні на словах — вирікаються ролі польонізаторів, і на це він провокаційно вискакує зі своїм вигуком про „півтораста тисяч вирізаних Жидів". Гарний це соціяліст і добре він дбає про порозуміннє народів!

Друге засіданне контитуційної комісії відбулось дня 4-го липня. На цім засіданні білоруський посол Тарашкевич **іменем всіх представників національних меншостей,** себто Українців, Білорусинів, Німців і Жидів, зложив заяву, що **вони не котять брати дальшої участи в нарадах комісії,** бо до тичні проекти були випрацьовані без порозуміння з ними. Тому вони опускають салю засідань, щоб не брати на себе моральної відвічальности перед своїми виборцями за участь у **брудній афері.**

Національні посли вийшли. Поляки залишились „у своїй компанії". Справа пішла швидче. Кілька поправок, внесених пепесівцями „для годиться", було відкинуто. Так, **одкинуто внесенне про створенне українського університету у Львові.** Відкинуто навіть таку невинну поправку, щоб замісць баламутного означення „русинської (?) народности" було в законопроектах написано: „української народности". Натомісць слово „русинської" замінено словом „руської", чим внесено ще більшу плутанину.

Нарешті, настав і день обмірковань законопроектів на загальних зборах сойму. Це було вчера, дня 9. липня. Що в цей день діялось у соймі, того ще стіни цього будинку не бачили й не чули.

Справоздавцями перед соймом виступили вже названий Туґут і міністр Кернік. Останній, вихваляючи нові закони й поручаючи соймови затвердити їх, договорився до такої безличности й безсоромности, що назвав їх „кращими, ніж усі подібні закони в Литві, Чехословаччині й навіть... Франції!" Звідки Кернік взяв, що у Франції істнують закони про охорону національних меншостий, це вже його таємниця.

Та цих хвалькуватих промов ніхто не міг почути, бо **українські й білоруські посли з самого початку засідання приступили до технічної обструкції, стукаючи покришками пультів і не даючи урядовим оборонцям говорити.** Серед безнастанного стуку й грому скінчили справоздавці свої промови, а тоді забрав слово український посол **Хруцький** і сказав приблизно слідуюче:

„Іменем Українського Парляментарного Клюбу стверджую, що Союз Народів признав усім національним меншостям право самоозначення. Цим правом людність Західної України скористається, але не так, як цього хочете ви, панове! **Україна мусить обєднатись і стати незалежною — й це станеться.** З огляду на це Українці моглиб спокійно перейти над цими законопроектами до порядку денного. Однак, мушу зазначити, що сила внесених проектів не поширюється на **Холмщину та Підляша,** які належать до Зах. України. Виходить отже, що **Польща хоче ці краї анектувати.** Тому заявляю, що **український нарід ніколи на таку анексію не згодиться".**

Представники всіх инших меншостей так саме виступили з заявами, що своєї згоди на ухвалу цих законів вони не дають. На всі ці промови правиця відповіла **пекельним гармидером,** який особливо збільшився, коли український посол **Пащук,** представник У. С. Д. П., **почав виголошувати промову по-українськи.** На Поляків це вплинуло, як червона хустка на розлютованого бугая. Счинився невимовний шум і крик, маршалок відібрав Пащукови слово, й на превелику силу засіданне допроваджено до кінця.

Перед голосованнем представники нац. меншостей опустили салю засідань. **Українські посли вийшли, співаючи „Ще не вмерла Україна" й „Не пора",** инші національні посли також співали своїх національних пісень. Ляхи казились і шаліли. У кулюарах аж до бійки доходило.

Знов опинившись у своїй компанії, польські посли, не виключаючи й „соціялістичних", зробили короткий процес і за кілька хвилин затвердили всі три законопроекти в двох читаннях. Одною паперовою „реформою" стало більше — й Союзови Народів буде що показати.

Так як національні посли не дали себе одурити, так певно й світ не дасть себе одурити. Коли вже наші посли разом з представниками инших національностей спромоглись на такі голосні та орґанізовані виступи в соймі, то в них стане голосу й на те, щоб виступити перед широким світом і здемаскувати польську гру фальшивими картами. А колиб навіть і не стало голосу, то прецінь же сам світ не сліпий і не глухий, щоб не визнатись у цій „варшавській комедії" й не оцінити її по справедливости.

Прага, 10. липня.

Радянин.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Звичайні загальні збори Українсько Громадського Комітету в ЧСР.

28. червня в „Українській Хаті" відбулися Загальні Збори УГК в ЧСР. На порядку денному стояло: приняття членів до УГК, виключення з Комітет, справоздання з діяльности Управи УГК. та біжучі справи.

До Громадського Комітету приняті дійсними членами: Ів. Мірний, К. Цурканів, Ю. Дараган, Я. Зозуля, М. Обідний, Др. Люціус Кобилянський, Ів. Кобиський, Хлюр Мар і Гр. Чернуха.

Згідно з заявами вийшли зі складу членів УГК.: Левицький В., Станіславський К., Ласковенко В. через виїзд за межі ЧСР. і Загринісвський М. з причин особистих.

В справоздані про працю за останні три місяці УГК. особливої уваги заслуговує перетворення Матуральних Курсів в Празі в Реальну Українську Ґімназію, та відкриття Матуральних Курсів в Йозефові.

В наміченому надалі плянові роботи Управа має звернути особливу увагу на діяльність Громадського Видавнич. Фонду, аби як найширше забезпечити високі та середні школи українськими підручниками.

7-го червня минає три роки діяльности УГК. в ЧСР. і з сього приводу постановлено на сей день улаштувати в „Українській Хаті" товариські сходини членів УГК., працюючих в установах УГК та всіх співчуваючих праці УГК.

Українське Біольоґічне Т-во в Празі.

23-го відбулось святочне відкриття українського Біольоґічного Т-ва в Празі в викладовій салі топоґрафічної анатомії при участи українських, чеських та російських наукових та громадських кол. Академик А. Старков звернув увагу на селику вагу біольоґічної науки не тільки для вузьких кругів спеціялістів, але і ширших громадських кол.

Український народ в своїм могутнім розвоєвім розмаху приступає до . спеціялізації життєвих потреб, а одним з таких проявів являється і це перше Українське Т-во, яке переслідує чисто наукову ціль.

Потім відбувся реферат пр. Старкова про „Збільшення поверхний корисних для орґанізму, як біольоґічний закон", а по закінченню його наступили привітання.

Від Вільного Університету вітав та бажав як найкрасших успіхів ректор проф. Горбачевський, від філософічного факультету Українського Університету — його декан проф. Колесса, від Укр. Господ. Академії проф. Чародієв, від Історично-фільольоґічного Т-ва проф. Антонович, від. Укр. Гром. Комітету — М. Шаповал. Всі бесідники підносили велике значіння Т-ва, яко вияв творчости укр. наукових сил, в области чистої науки, тим більше, що ті наукові дисципліни в нас були занедбані до тепер. Можна сподіватись, що нове Т-во згро мадить всіх тих нечисленних укр. біольоґів — роспорошених по всіх землях і внесе і свою творчу частину в інтернаціональну науку. По привітаннях відбулася дискусія над рефератом, в якій забирали голос проф. Чародієв, проф. Андрієвський, та проф. Щербаківський.

Діяльність Т-ва Допомоги Українським Культурним Силам при УГК. за два місяці його існування.

Діяльність Т-ва розвинулась в двох напрямках: придбання потрібних фондів та заспокоювання найконечніщих потреб культурних сил і установ, про які Т-во довідалось.

В першу чергу оголосило Т-во відозви до української суспільности, звертаючи увагу на велику вагу справи допомоги укр. культурним силам, при тім завзивало до складання жертв грошевих та до заснування подібних товариств на инших теренах, де живуть Українці. Т-во старалось перевести самооподаткування членів деяких установ, головно тих, які працюють при УГК, і уряджувати відчити та збірки на цю ціль (відчит проф. Антоновича: Про національну задуху в укр. мистецтві). Розіслано в другий раз поклик до укр. американських орґанізацій, завзиваючи підперти акцію допомоги укр. культурним силам не тільки серед укр. еміґрації, але і серед американської суспільности, використовуючи льокальні філянтропійні орґанізації, звертаючи увагу, щоб старались прислати головно для укр. Академії Наук заграничну наукову літературу, якої брак дається відчувати. Т-во розіслало обіжник в справі допомоги в формі присилання української літератури та грошей для приватної укр. ґімназії в Рівному на Волині, звертаючи увагу на велике значіння цієї інституції для майбутности укр. волинського населення. Вишукувало найважнішу наукову літературу на книжковому ринкові, щоб закупити для України. Прибуткіт було 5198 кч., з чого закуплено до тепер на 3253 літератури і відіслано до Києва. Крім цього вислано 10 долярову допомогу одному хорому письменникові на Україні, закуплено одно убрання і білля для одного київського культурного працьовника і за 172 кч. научне приладдя.

Тепер виготовляє Т-во меморандум до Ракефелерівської американської фундації в справі допомоги укр. науковим інституціям на Україні, головно щодо заграничної літератури та видання научних стипендій для Українців, які хотіли-б присвятитись деяким галузям знання.

На допомогу куячам української культури.

Управа Українського Громадського Комітету, як відомо, в свій час зробила постанову пропонувати установам звязаним з Комітетом ввести невелике процентове оподаткування на фонд Допомоги Українським Культурним Силам. Поки що цю пропозицію приняли студенти Матуральних Курсів, студенти Педаґоґічного Інституту і співробітники Укр. Гром. Комітету. Рада Студентської Громади цього останнього прислала такого листа:

„Цим повідомляється, що постановою Загальних зборів студентів Укр. Пед. Інст. від. 22/V 1924 р. ухвалено оподаткувати студентів Інституту по 1 кор. щомісячно на користь фонду допомоги українськ. культ. силам на окупованих землях". При цьому листі Громада надіслала перший членський внесок 60 кч. за червень місяць.

День міжнародного кооперативного свята.

23. м. м. з ініціятиви правління Ощадно-Позичкової Каси при Укр. Сел. Спілці в Празі відбулось засідання комісії по влаштуванню міжнародного кооперативного свята, який день припадає в б. р. на 5 липня.

В склад комісії увійшли представники таких орґанізацій і установ: УГК., кооперативної школи в Празі, Т-ва „Молодий Кооператор", Студентського Кооператива „Самопоміч" в Празі, та Орадно-Позичкової каси при Село-спілці.

Вирішено влаштувати академію-свято в пом. Української Хати 5/VII о 4.30 г. по обіді по такому програму:

1. Сучасне міжнароднє становище; 2. Міжнар. Коопер. Орґан.; 3. Розвиток коопер. на Україні; 4. Кооперація і відродження України.

Після рефератів товариська вечера по підписці. На свято та вечерю запрошується всі хто вірить в ідею кооперації, в краще майбутнє людства, хто хоче пізнати силу єднання і гасло „всі за одного і оден за всіх".

Палатурні курси в Пільзні.

Освітний Референт 2-ої пішої дивізії в Пільзні урядив виключно для війска палатурні курси, на які дозволив вписатися й Українцям стрільцям. Через те, що Українців вписалося 21 особа, для них уряджено окремий відділ, який вів сам освітний референт, штабний капітан п. Прайнберґ. Скінчивші прикладають набуте знання, працюючи над оправою книжок Культурно-Освітного відділу згаданої дивізії, так і в бібліотеці Пільзенської філії Української Селоспілки. Всі, що покінчили курси, є дуже задоволені та вдячні інструкторові п. Прайнберґу, а Комітет Пільзенської філії Селоспілки висловив йому найщирішу подяку за прихильність і любов, яку він проявив до Українців за весь час їх перебування в Пільзні, як також і за працю, яку він особисто приклав при навчанню курсантів.

ПОДЯКА

Я нисше підписана складаю сердечну подяку за уділенне мені запомоги з фонду убогих в сумі $50.00.

Дякую Головним Урядникам У. Н. Союза і най Бог благословить У. Н. Союз.

Вероня Мороз.

ДОПИСІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

На поміч старому краєви.

Комітет Злучених Товариств в Нюарку вислав $100.00 на отсі народні цілі в краю: Тов. „Просвіта" у Львові 25.00; на Фонд Сиріт 25.00; на Фонд Політичних Вязнів 25.00; Потребуючим Письменникам 15.00; Наукове Тов. ім. Шевченка у Львові 10.00.

В. Кузів.

ДЖАНСТАВН, ПА.

Нема спілки з московськими рабами!

Дописувач до органу большевицьких мантіїв поставив мене на лісту „бизнес-патріотів" (на користь Польщі) що нібито я виступаю проти всего, що українське, та буцімто я є предсідателем в Укр. Робіт. Союзі. Це звичайна комісарська брехня, бо я ніколи не виступав проти української справи, але якраз обороняю всьо, що є справді українське. Зноваж в Укр. Роб. Союзі ніколи не був предсідателем, бо навіть не єсьм членом. До цеї брехні спонукала дописувача конференція, яку устроїли джанставнські Українці, Ленін-Троцького віроісповідання. До участи в сій конференції запросили тутешну парохію, У. Н. С. від. 300, і Бр. Провидіння, під услівєм, що хотять єднатися. Від брацтв і парохії вибрано по пять делегатів на цю конференцію, а поміж ними й мене. Більшість делегатів, знаючи комісарський підступ, не хотіли іти на конференцію, а навіть дали під голосоване: іти чи ні. Більше голосувало, щоби не іти і делегати стали розходитися; але якраз тоді надійшов місцевий священик і став переконувати, щоби піти, що може вони якраз хотять єднатися, що як не підемо, то скажуть, що вони хотіли єднатися, а ми ні. На слова священика делегати згодилися і пішли. І добре що пішли, бо на тій конференції кожний переконався, чим пахнуть Українці, якіх обвіяло комуністичним подихом. Делегати ішли з думкою, що комісарі зеднаються, а переконалися, що це підступ, бо комісарі за Україну говорять а під пазухою носять Москву і дикі московські ідеали. Комісарі на конференції предложили ось таку програму: Діточа школа, школа для неграмотних, устроювання болів, пікніків і т. п. під одною фірмою, несення помочи політичним вязням в старім краю, протестаційні віча, бібліотека і т. и. На висше згадану програму делегати згодилися одноголосно, що признае навіть сам дописувач органу московських наймитів.

За усім тим загально голосував і я, бо вважаю, що всі ці, справи є пожиточні для українського життя на еміграції — розуміється із тою думкою, що провід у тій роботі буде в таких руках, що справді щирі для української справи.

Але коли прийшла точка в справі школи, я був проти, а це тому, що ми вже маємо школу парохіяльну, в котрій учить місцевий дяк (іспитований) і до чаєу нам вистарчить. Як буде потрібно і буде за що поставимо о лішу і без комісарів. Комісарі хотять такої школи, щоби в ній учити наших дітей на яничарів, щоби защіпити в них любов до Москви, до Леніна і Троцького, до наших кровопийців. Ні! без такої школи обійдемося! Як така школа потрібна для комісарів, то закладайте собі, де хочете, але нас певне не підлурите.

Що до школи для неграмотних, то місцевий священик зобовязався учити еще перед загаданою конференцією, але наші Українці волять політикувати по вулицях, ніж учитися азбуки.

Що до несення помочи політичним вязням в старім краю, то видно, кілько то подяки зі зі старого краю (з Галичини) для комісарів за ті „жертви", які комісарі вимантили від українського робітника до сего часу, а ніколи не післали. Що до протестаційного віча, то кождому відомо, на що большевики устроюють ці віча: на се, щоби запротестувати проти всего, що єсть правдиво українське, а вихвалити під небеса Леніна, Троцького і „комуністичний рай". Таке саме із бібліотекою большевики хотять вимантити від українського робітника тяжко запрацьований гріш на комуністичні шмати і в той спосіб забезпечити собі лежанне в холодочку і надалі промишляти, як дурити українського робітника.

Дальше закидує дописувач, що на згаданій конференції з поміж 30-ох делегатів, лише я оден був проти. Єсли це правда, то чому через мене одного незачинати діла; таже ті всі делегати суть в Джанставни, а без одного жовніра війна буде. Але це не так легко людий дурити. Делегати лише понюхали, хто чим пахне і на тім діло скінчилося. Большевикам захотілося конференції не для єднання, лише тому, бо якраз тепер находяться в скрутнім положенню, як фінансовім так і моральнім і лиш на це скликали конференцію, щоби роздобути „деньгів" — дістали дулю.

Щоби за цю невдачу відімстити, бальшевики найшли вину на Горжальськім бо Горжальський мешкає оподалік від решти Українців, і яко бизнес-патріот" ділає на „користь Польщі". Що до „бизнес-патріотизму" то я відповім: Єсли би я був дописувачем большевицької шматі або пішов на службу Ленінови-Троцькому, як і згаданий дописувач, то я не потрібувавби бизнесу, але сидівбим в холодку, як і другі комісарі. Але я на такий хліб нелаский, то мушу собі совісно зароблятн на прожиток для себе і родини.

Мене люди знають, а і тут я отверто заявляю, що я іду дорогою, котра веде український нарід до цілковитої свободи, щоби бути вільним, незалежним і від Польщі і від Московщини. Хто цінить свободу і незалежність і хто радий бути своїм паном на своїй рідній землі, тому не в парі іти із наймитами Москви, із дятними рабами комуни. Хто забагає „комуністичного раю" тому і днесь дорога отворена до Москви.

В. Горжальський.

ПАССЕЙК, Н. ДЖ.

Стараннням Т-ва Української Січи", від. 182 У. Н. Союза, відбулося в Пассейку перше організаційне Січове віче, дня 29. червня б. р. у шкільній галі при Президент ст. 212.

На віче прибули члени Січи ім. Богдана Хмельницького з Ню Йорку в одностроях, під проводом сотника Миколи Воробця.

Віче розпочалося о 4½ пополудни. Віче отворив коротко промовою тов. Вол. Білоруський. Відтак зарядженo вибір президії до переведення віча. Предсідателем віча вибрали зібрані Володимира Білоруського, а цей покликав на писаря гр. Мих. Пипюка і Григорія Орецького. Першим промовцем був тов. Вол. Білоруський, опісля слідували запрошені з Ню Йорку промовці: Микола Воробець, Степан Дембицький і Петро Задорецький.

Підчас промов на галі панував надзвичайний спокій і лад.

Належить згадати, що на галі, на вічу, були присутні у значім числі Українці з инчих таборів. По промовах ніхто не забирав слова, отже заряджено збірку на покриття коштів віча, яка принесла 19.65. Відтак почались вписуватися до Січової Організації, — зголосилося 28 мущин і 7 жінок, і зложили себі чвіт вписове. Віче закінчилося піснею „Не пора" і всі учасники віча розійшлися спокійно домів, лишилися тільки нові члени Січи.

По переведенню усіх формальностий вибрано тимчасовий уряд товариства. Володимир Білоруський, кошовий; Анна Кушакова, писар; Михайло Швець, писар; Петро Харко, скарбник.

Новозасноване товариство має на цілі зеднати увесь загал Українців в Пасайку і Кліфтоні і вести плянову політичну і просвітну працю серед тутейшої кольонії, для добра свойого власного і для піддержання братів-борців у старім краю, матеріяльно і морально. Хочемо вірити, що в недалекій будучині приступить до нас богато членів і членкинь і сотворимо одну сильну і здорову організацію.

Один з членів.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Справа Українського Народного Дому в Нюарку, Н. Дж.

В своїй хаті, своя правда і сила і воля!

Нема на світі народу, який би не думав про будучність свого бутя, який після свого розвою в культурнім життю стараєсь потішити долю, та піднести єго на висше становище понад всі инші народи. Само життя примушує думати про свої національні принципи, які повинні бути їхніми святощами. Нарід, який почуваесь до них, а не обстоює за ними, позістае в неволі у других, нарікаючи на всілякі неудачі національного народу, упадае на дусі, шукаючи помочі в других сусідів, які закерваленими пальцями обіцюючи всего, щоби запанувати над ним на всегда. Головнійшу вагу кладу до народу до якого належу: до народу, який сотками літ боровся за свої національні почуття боровся зі своїми близшими та дальшими ворогами. Історія буття українського народу учить нас що найбільшою вадою було єго братня незгода, межи собиця та задрість та кождий хотів бути паном над народом забуваючи, що ворог чігає на Него. Корінь всего зла була темнота, яка троїла всіляку спільну роботу в українськім життю. Народи, які просвічались систематично в школах та инших народних інституціях досягали до означених мет своєї будучности. Народи не мали чого були почасти одурені а тим більше шмаркували це що придбали, зіставляючись позаді під кождим взглядом. До цих належать Українці, а виключно ту на Американській землі, де уряд не переслідує де вповні є свобода слова та преси. Словаки, Чехи, Мадяри та инші переселенці мають порядні народні школи, доми та і церкви а в нас побачите кілька церков в одній місцевости ріжними сектами релігійними які спасають душі в всіляких способи, та брудні та темні по части дорослих хіяльні діточі школи, без жадних приряядів до науки (глобуса, мапи, і т. п.) до яких ходять українські зблідніі діточки, та робітничі доми з невідповідними урядженнями в якім міститься кілька сот людей. Се є частина просвітного поступу не говорячи за партійні та релігійні переконання.

Таким поступом ніколи не зберігатимо знання національного і не защіплемо его в слідуючім українськім поколінню яке пропаде в американськім життю. Се відноситься до всіх українських громад в Америці. Не дивота, що наша дітвора встидаєсь говорити по українськи на уличних місцях, тому власне що низько так національно стоїмо. Рахуємо міліон Українців в Америці. Деж вони суть? Деж їх патріотичність? Деж українські висші школи та порядні народні доми?... Нехай Німець скаже, я не знаю... як каже Шевченко.

Так годі бути заложеними руками. Час пробудитись зі сну темноти та взятись до реальної праці, не словами а ділами. Не треба нам великих слів та більш нічого, але треба нам влучности та братньої любви. Не дивитись на партійні та релігійні переконання, а треба спільними силами лупати гранітову скалу темноти, та простелити дорогу для молодшого брата. Таким першим починoм свідомости національности показала нюарська громада, яка думає про будучність свого покоління щоби не пропала в розбурханім морю американізму. Не дивлячись на партійні або релігійні переконання скликала кілька тижнів тому спробні наради всіх предсідателів та секретарів товариств, які заявились за купном порядного Українського Народного Дому, і на яких ухвалено скликати о!іціяльно всіх делегатів з 24 товариств на 10. серпня с. р., та обговорити справу Українського Народного Дому, який мусів би бути модерної системи американського способу на взір У. М. С. А., де є саля на школу, на представлення та инші підприємства і у якій можна уміститиі всілякі фізично-руханкові прияряди, кілька менших саль на товариські зборі, бібліотеку, читальню, та другі відповідні урядження, до чого наша молодіж мала охоту інтересуватись та привичаюватись любити рідну мову. Наоколо Народного Дому мала би бути простора площа для ігрищ та забавки які бувають у публичних парках. Таким способом прийнялибисьмо дітей своїх любити свою національність а лише в таких Домах можна сподіватись такого успіху. В тих то домах скристалізувалиб почуття народне своїх батьків та дідів і полюбилиб цілим серцем обіцяну Україну, яка колись потребувати ме помочі від своїх дітий знаходячихся на вільній землі Вашінгтона. Се лише сон, але колиб справді так сталось, так понад все треба великого пожертвовання загальної української громади міста Нюарку, та щоб по завзятій боротьбі моральній та фінансовій побачити живо нюарської громади, чим показалиб справді свідомість народного почуття. Хай не шириться знеохота до зачатого діла та посилайте делегатів на сі офіціяльні збори. Ваша присутність най додасть відваги і ваші рішення хай будуть загальним рішенням. Най в кождого буде клич що за всяку ціну маєм мати найкращий Український Народний Дім в Америці, в якім би розвивалось українське мододе життя.

Най буде католик, православний або презвітеріянин. Най буде еволюціонер, народовець або соціяліст, але най буде перше всього Українцем, а як будем в своїй хаті, тоді будеться удосконалювати народне життя.

Так всі як оден до зачатого діла! Вперед!

П. Костів,
тимчасовий предсідатель
Укр. Народного Дому
в Нюарку, Н. Дж.

(Повисші згадані збори просяться всіх укр. часописей без ріжниці партійних і релігійних переконань о передрук цеї дописі).

МЕНОНІТИ ЕМІГРУЮТЬ З УКРАЇНИ.

Меноніти — це переважно німецькі кольоністи, що поселилися на Україні в Катеринославщині та сумежних з тою губернією повітах. Вони від самого початку ставилися негативно до радянської влади. Останніми часами вони почали робити заходи для масової еміграції до Канади.

Слід підкреслити, що господарства менонітів є найбільше культурними на Україні. Радвлада, зважвиши високий рівень культури їхніх господарств та першорядну їх вадатність, старається всіми засобами не допустити до такої масової еміграції. Президія Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету рішила заснувати окрему комісію для справ менонітів. Комісія має далеко йдучі повновласти в напрямі уступок з боку радвлади на користь менонітів, щоби їх лише задержати на Україні. Голова ВУЦВК-ту Петровський містить статтю у „Вістях" про цю справу. Він пише між иншим таке: „Суворі умови для менонітів, викликані колишнім опором менонітів радвладі в сучасний мент втратили свою необхідність і комісія одержала уповноваження усунути ці умови, що несприятливо впливають на господарський та промисловий розвиток менонітів".

Далі Петровський старається доказати менонітам, що вони їдуть до Канади на певну нужду, що вони впали жертвою немилосердних канадійських агентів, прислужників капіталу і т. д. „Миб нічого немали проти того — пише автор — колиб тут не відбивалася звичайна капіталістична афера, яка має за мету вербувати найздоровший та найміцнійший елемент для визиску американськими капіталістами і дім менонітам та Німцям, що вимоть думку відітхнути до Америки необхідно засувати цю справу".

А далі автор переконує менонітів вже конкретно: „Наш уряд зацікавлений в тому, щоби меноніти залишилися жити й працювати в нашій республиці. Ніхто не буде гальмувати правильної, чесної та трудолюбної роботи кожного Німця-меноніта чи Болгарина або Грека. Радянський Союз і разом з ним Україна тепер більш, а-ніж колинебудь дбають про поліпшення сільського господарства та виробництва й кожну роботу, що змінює сільське господарство або виробництво, радянська влада вважати-ме за сприятливу для держави".

Видно, що дуже залежить радвладі на тому, щоби меноніти не еміґрували. Та краще було не перетягати струни, то не треба було би тепер аж так просити.

СЕЛЯНСТВО ПІД ПОЛЬЩЕЮ.

Промова посла Сергія Козицького в Соймі 24. червня, 1924 року.

Селянство наше залите цілою повінню податків, данини, залічок, складок і т. д. В суті річи есть то все то саме, бо все то вимагає грошей, але вводиться ті ріжні назви тілки для того, щоб допросту того селянина збити й обаламутити, щоб можна було сказати: сьогодня беремо податок, а не данину, а вчора бралося данину та не податок.

До приходу на наші землі влади польської народ український і білоруський не знав тої повені податків: був один податок від ґрунту, потім прийшов ще податок земський і все. Всі ці податки виносили на десятину од двох до трьох пудів жита. Тим селянин оплачувався за цілий рік; і коли це заплатив, то вже був спокійний, що далі може розпорядитися рештою гроша на свою потребу.

Нині селянин на Україні і Білорусі того спокою не має. Не знає він, за що платить, на що, що за податок, коли має його платити. А приходиться до нього по податки тоді, коли він не може мати грошей. Ото недавно, пару тижнів тому назад, на передновкові, коли селянин, як живе, не мав жадного гроша, приходиться до нього й вимагається податків. І що робиться. Страшним способом стягається той податок.

Приходить зборщик і бере з хати все, що є, аби змусити селянина десь розстаратися грошей, і мусить господар іти до паскарів і пожичати за високий процент гроші з тим, що віддасть їх в осені, коли вимолотить і продасть те своє нещасне жито.

Для визначення, скільки хто має платити податків, мусять селяне мати діло з так званими формулярами й деклараціями. Ці формулярі й декларації писано по-польськи, ніхто з наших селян їх не розуміє і мусить звертатися за допомогою до ріжних „адвокатів покотних", а ті вимагають заплатити за те, що перечитає і розтолкує, що платити і скільки. Всі ці формулярі так зложені, що навіть урядовець не завше може з них розібратися. Як же собі дасть раду з тими деклараціями селянин. Тут говорилося про страшенно несправедливо наложені податки. Ми могли-б тих прикладів додати ще кількасот таких злочинів з кождого повіту, але не буду тим забирати часу.

Про страховку вже озьде говорилося. Дивно, що та страховка ніби то в руках приватних, але селянина змушують обовязково в тій приватній інституції страхувати свої будинки. І маємо такі випадки, що хтось вже застрахував собі в товаристві „Дністер", а тепер змушують його платити ще й ту нову страховку. Такі справи кривдять народ наш і не опираються на жадних правних основах.

Крім податків державних народ наш зобовязаний ще платити податки на самоврядування на наших землях не наші самоврядування в них наш народ не має можливости висказатися про свої потреби, бо не дається йому говорити по українськи, чи по білоруськи, а маємо ще так звані оплати мійські, котрі лягають страшним тягаром на народ. Веде селянин коня на продаж — треба платити в місті податок, веде теля чи пороня — те саме. Коли теля привезти пре разу до міста на продаж, а продати не вдасться, то вже четвертий раз не варто везти, бо не оплатиться.

Маємо неправедливо оцінене майно селянина, маємо несправедливо визначений податок маєтковий. Тут не приймається під увагу того поділу господарства, який вже давно ставея. Наприклад, господарство мало 15 десятин, а мав господар 5 синів, і кождий вже дістав по 3 десятини й має окреме господарство. Того поділу не приймається і все рахується за одно господарство і за це визначається вищий процент податку по тій таблиці, яку тут в Соймі ухвалили, і ті бідні кожний з 3-х десятин платить страшенні податки.

Маємо ще і таких кількадцять випадків: селяне громадою десь купили панську землю і розібрали її по 2—3 десятини, але записано по книгах ту всю землю разом. І ото тепер всю ту землю рахують за одно велике господарство, нараховують на те ніби то одно господарство високий процент і визначають величезний податок маєтковий. А по закону ці власники 2—3 десятин або зовсім не повинні платити, або (коли земля краща) то повинні би платити дуже низький процент.

Ще на одно мушу звернути увагу: на промисел реміснічий, котрому в давні часи держава старалася допогти, а тепер той промисел в Польщі переслідується. Був я недавно в Берестечку, а воно здавна славиться промислом шкіряним. Міщанство виробляє шкури і з того чоботи шие. Цех шевський має старі привілеї. Ціле містечко живе з того промислу. І ото прийшли люде зі скаргою на страшні просто драконські кари, наложені на тих ремісників. Показували мені промислові свідоцтва: не дуже навіть великий то налог, бо всього коло 3 золотих, але за тиждень після викупу такого свідоцтва присилаю тим самим ремісникам повідомлення, що мають платити хто 30, хто 40 золотих кари за те, що не викупили тих свідоцтв до нового року і опізнилися на 2—3 тижні.

Крім того накладається ще по 10 золотих кари за те, що не мають шильдів (вивісок). Панове, ті люде й їх діди і прадіди вік звикували, а не мали тих шильдів, не розуміли навіть, що воно означає.

Признайте, панове, що це немилосердне нечуване здирство. Богатий чоловік може тим тільки обурюватися, але бідного ремісника це цілком нищить. І не приймається при тих карах ні того, що тому ремісникові 50 верст треба їхати по те свідоцтво, ні того, що може він перед новим роком не мав копійки, щоб викупити те свідоцтво.

Далі, в нашій системі податковій разом з податками безпосередніми маємо акцизи і монополі на тютюн, на сіль, на сахарин, на спірт, на сірники, на бібулку, на цукор, на вино, на дріжджі, на нафту, і ще Господь знає на що. І то є спосіб перекладання тягарів податкових з людности багатої на бідних. Ми стоїмо на тій засаді, що єдиним справедливим податком був би податок прогресивно-доходовий.

Через те, що тут не вводиться такого єдиного податку, що його поминається то вже ми не можемо голосувати за той буджет.

В справозданні Комісії Буджетової говориться, що при введенні системи податкової треба було мати на увазі три ріжні системи Австрії, Прусії й Росії, але на наших землях звалили всі ці податки разом і маємо оту нашу „докучливу" систему, де береться і від телята, і від поросяти, і від корови, і мало не від курки, що везе на продаж до міста.

Ми того ніколи не знали. Коли селянин не заплатить на роґатці тих злотих, то його не пускають до міста. Місто живе з села, і село тим страшенно невдоволене.

Далі, скарб, як каже справоздавець, іде по лінії найменшого опору. І та лінія найменшого опору довела до отих посередніх налогів на все найпотрібніше, я ксіль, нафта, сірники і т. п., та-ж лінія найменшого опору повела до того, що десятину селянської землі всюди цінено дорожче, як десятину панської і селянин зі своєї десятини мусить платити більше ніж пан.

Цілий край наш, почавши від Томашова, Завіхоста, Холма і Білої аж до Ікви знищений війною і немало наших людей по норах живе. На це міністер скарбу не дивиться і з тої людности неминосердно здирається необчислені податки для направи скарбу.

Тішиться міністер скарбу, що добре збираються податки, а чи знає міністер, сидячи отут у Варшаві, скільки дітей зосталося без молока по селах, бо корови винесли на продаж за податок. Чи знає, скільки нещасних людей не має хліба, не має з чого жити. Питаюся пана міністра, чи знає він ті просто смішні ціни на все, що виробляє селянин в порівнанні з цінами виробу городського. Ціна жита дійшла до злот. за пуд, а ми-ж тут платимо по 500.000 за шклянку чаю: три шклянки чаю коштують те, що пуд жита. Того ще ніколи не було. Таких кривд наш селянин ніколи не зазнавав, як тепер то сталося для тої хвальної направи скарбу. Тая направа сталася коштом бідного й зруйнованого господарства сільського, власне господарства дрібного бідного.

Протестуємо проти немилосердного стягання податків і данин, за котрі ні маємо ані школи, ані доступу нашому маломземельному селянству до землі, ані кредиту на піднесення культури рільної, ані допомоги на оживлення наших кооперативів, ані допомоги на одбудову краю.

За ті незмірні тягарі має народ український та білоруський тюрми, кайдани, карні експедиції, дочекався повного позбавлення прав, дочекався сваволі поліційної, відбирання церков православних, винародовлювання дітей українських та білоруських через чужі народові нашому польскі школи, дочекався катування по тюрмах і постерунках поліційних.

Всі гроші, котрі стягаються з нашого народу, міністерство скарбу віддає нагноблення народу українського й білоруського.

Домагаємося, щоб нам дано можливість самому нашому народові розпоряджатися тими податками, котрі платить.

Через те іменем народу української білоруського відмовляємо в піддержці міністерству скарбу і будемо проти нього голосувати.

ПРОПОВІДНИКИ РОЗЄДНАННЯ.

(Допись до „Укр. Голосу").

В історії будівництва Української Держави найприкрішщі хвилі розєднання двох братів. От хочби згадати часи „камянецької сварки" в вересні і жовтні 1919 р. Тоді знайшлись люде, які во імя ріжних „ізмів" і особистих амбіцій, цькували брата на брата, намаглись викопати прірву між дітьми одної матері, але робота ріжних демагогів так з одного як і з другого боку не мала жадних успіхів в народі! Нарід всею душею, безкомпромісово прагнув зеднання в одну сімю — Вільну Соборну Україну! З того часу минуло вже 5 років. Український нарід не одну тяжку годину пережив, але ці тяжкі переживання не зломали душі українського народу. Діти одної матері, спільними силами лупають скалу, яка стоїть на дорозі до здійснення національних ідеалів. Всі українські партії, почнаючи від крайне правих, а кінчаючи дкрайне лівими, стали на ґрунті тісного обєднання. Здавалось, що серед української суспільности нема жадної людини, якаб відважилась кинути противне, злочинне гасло!

Але... тільки так здавалось! Знаходяться люде, які осліплені релігійною нетерпимостю, почали сіяти зерно ворожнечі. Наведу один прикрий, але правдивий приклад проповідування розєднання. В часі відпусту в Лежайську 8. червня с. р., на який прибуло багацько селян з дооколичних сел, а навіть православні з сусідньої Холмщини, один з О. Василіян виголосив проповідь, в якій проповідник так загнався в своїй неомиркованости, що аж лячно стало: Проповідник в своїй проповіди старався червоною ниткою провести страшну ріжницю між православними а католиками, називаючи перших поганами, катами і т. д. Цей розперезаний проповідник войовничого „...ізму" закликав вірних католиків не мати нічого спільного з православними, а проливаючи крокодилеві сльози, сказав: „Мені прикро, що мушу це голосити, але, во імя Бога, во імя католицької церкви, хоч би навіть був рідний батько, накоди він православний, треба ним погордити, бо православні — то відреченці". Проповідник іменем Божим картав нарід за те, що він народні ідеали ставить вище католицьких, звернув увагу, що українські часописи наповнені „ідаю" проти Риму і Апостольського престола, тому закликав вірних не читати жадних українських часописів!

Багато, багато говорив проповідник ще такого, що мимоволі виринало питання: по чиєму наказу виголошуються такі проповіди? Чи О. О. проповідники здають собі справу, що виголошування таких промов — це вода на сусідній млин?... Кожний з віруючих пригадує, що православних Українців є 35 міліонів, і проповідник кидаючи гидкі гасла розєднання, поповнює націєся, що проповідник мусів вияснити ріжницю між православієм а католицизмом, але пощо кидати такі фанатичні, ворожі гасла. „Не майте нічого спільного з православними". Я думаю, що о. проповідник дуже добре знав, кого розуміти під „православними". А коли ні, то нальний злочин! Тоді, коли український народ переживає тяжку добу боротьби за своє визволення і обєднання, коли за ідеал Вільної Соборної України складав і складає криваві жертви, знаходяться фанатики, які голосять ненависть між рідними братами.

Я не перечу. Рим мусить продовжувати свою історичну місію про поширення своїх впливів на всю вселенну, але я ніколи не сподівався, щоб українські місіонарі робили це ціною національної кривди! Це страшний злочин! Чому в Німеччині або в Франції, де є католики і протестати, нема такої релігійної нетерпимости? Чому в Югославії, де є католики, православні і музулмане, в часі найбільшої політичної боротьби, проповідники ніколи не послугуються релігійною нетерпимостю і не кидають в народ гасла, щоб одні відрікались других? У нас інакше! А треба при тім зауважити, що вище згадана проповідь, — окрім того, що була ворожа національним ідеалам — противилась євангелії христіянського братолюбія!

Якби проповідники той фанатизм, ту енергію, яку проявляють на ґрунті відмежовання Українців гр. кат. віросповідання від Українців православної віри звернули в другий бік, — і запротестували та домагались звороту греко-католицькій церкви загарбаних православних церков на Волині, та якби звернули увагу на зміну гр. кат. обряду на латинство, — (яка страшна тим, що грекокатолик, міняючи обряд, перестає бути Українцем!), — то принеслиб більше користи нації і католицькій церкві. Але на це в фанатичних проповідників не вистане цивільної відваги, в цім відношенню вони подібні до українських наймитів, які сліпо служать московському інтернаціоналу.

Наколи в католицьких колах мріють про поширення унії на В. Україну, то не тією стежкою треба стреміти до поширення унії! А цькування тепер вже не страшні! Тут нічо не поможе „пускати" брата на брата! Духа великої справи — Соборности України, ніхто не зможе ні приспати, ні загальмувати. Велитень прокинеться на горе тим, що хотіли бавитися з огнем, що хотіли найвищий народний ідеал заступити войовничим... „ізмом" — підшитим псевдопатріотизмом. З обуренням і погордою треба дивитись на кожного, хто во імя ріжних „ізмів" буде ширити ненависть між братами, щоб при помочі її затемнити однїсть і соборність України.

П. Хмури.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошенням присилати і належність за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути присилана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цент. Коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свобода" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що коли би вимагало справи, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосуватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на нас, що їх оголошення не появляються в часописі.

Адм. „Свобода".